

**Nadrzędne zasady
przyszłej polityki
ochrony roślin**

Niniejsza publikacja została sfinansowana przez:

The
Sigrid Rausing
Trust

Institutionen unterstützende nie ponoszą odpowiedzialności za poprawność oraz właściwość informacji, jak również za prawa autorskie osób trzecich. Poglądy i opinie wyrażone w tej publikacji nie muszą odzwierciedlać poglądów instytucji wspierających.

Podziękowania

Chcielibyśmy podziękować wszystkim organizacjom wspierającym oraz uczestnikom konferencji „Deutsche Pflanzenschutzpolitik – 20 Jahre PAN – Perspektiven aus Erfahrungen” (Niemiecka Polityka Ochrony Roślin – 20 lat PAN Niemcy – od doświadczeń do perspektyw) za owocną dyskusję. Jej wyniki zostały zawarte w tej publikacji. Dziękujemy również Panu Thomas’owi Heer za jego artystyczny projekt oraz Liz Grundy za angielskie tłumaczenie. Tłumaczenie polskie: Ewa Hajduk, Polski Klub Ekologiczny Koło Miejskie w Gliwicach

Autorzy:

Lars Neumeister
Carina Weber
Matthias Frost

We współpracy z:
Rolf Altenburger
Wolfgang Bödeker
Gertraud Gauer-Süß
Simone Hueber
Ulf Jacob
Armin Radünz
Michael Ruhnau
Milena Schuldt
Susanne Smolka

© Fotografie: aboutpixel.de

© Pestizid Aktions-Netzwerk e.V. (PAN Germany)
2005

Nernstweg 32, D-22765 Hamburg

Tel: +49 (0) 40 – 39 91 91 00

Fax: +49 (0) 40 – 390 75 20

Email: info@pan-germany.org

Strona internetowa: www.pan-germany.org

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

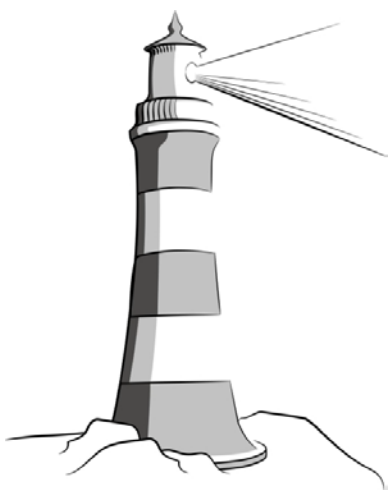
Sprawa pestycydów jest tematem publicznym od ponad czterdziestu lat. Od dwudziestu lat niemiecki oddział Pesticide Action Network pracuje na rzecz wprowadzenia metod rolnictwa zrównoważonego oraz alternatywnych metod kontroli niepożądanych i szkodliwych organizmów. Wiele udało się zmienić podczas tych dwudziestu lat, ale wiele jeszcze pozostało do zrobienia. Aby wyznaczyć drogę, jaką powinna, w naszej opinii, pójść polityka ochrony roślin w przyszłości, PAN Niemcy określiło 7 'nadrzędnych zasad'. Dla PAN Niemcy są one nieodzowne i kluczowe, stanowią podstawę każdej polityki.

Obecnie osiągnięty został konsensus społeczny, czyli zgoda na fakt, że środowisko i ludzkie zdrowie powinny podlegać ochronie, i że są to wartości ważniejsze niż zyski ekonomiczne. Pestycydy są użyteczne, ale mogą też być szkodliwe. Nie ma jednoznacznej odpowiedzi na pytanie na ile korzyści płynące ze stosowania pestycydów mogą zrównoważyć zagrożenia z tym związane. Taki konsensus prawdopodobnie nigdy nie zostanie osiągnięty. Różnice pomiędzy za i przeciw są zbyt głębokie. Dyskusję na temat korzyści i zagrożeń związanych ze stosowaniem pestycydów utrudnia dodatkowo brak przejrzystości oraz komunikacji w zakresie polityki ochrony roślin.

Celem niniejszych „nadrzędnych zasad” jest zapoczątkowanie dyskusji społecznej na temat produkcji żywności, konieczności stosowania związków chemicznych, takich jak syntetyczne pestycydy oraz unikania ryzyka z tym związanego. Taka dyskusja wydaje się konieczna. Społeczeństwo finansuje system rolniczy przynoszący wysokie profity bardzo nielicznym, niektórym zapewniający przyzwoity przychód, jednak niekorzystny dla bardzo wielu, a często powodujący realne zagrożenia. Społeczeństwo dźwiga również ciężar wysokich kosztów regulacji i środków rekompensujących.

Tych siedem zasad powstało jako rezultat konstruktywnych dyskusji podczas konferencji „Niemiecka Polityka Ochrony Roślin – 20 lat PAN Niemcy – od doświadczeń do perspektyw”, która odbyła się 1 października 2004r. w Hamburgu w Niemczech. Konferencję zorganizowano, aby uświetnić dwudziestą rocznicę powstania PAN Niemcy.

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

Integracja

Integracja
celów ochrony
środowiska i
konsumentów na
szczeblu
politycznym

Poprzez zintegrowaną politykę rozumiemy zgodność i wzajemne oddziaływanie wszystkich instrumentów politycznych (prawodawstwo, programy, promocja, egzekwowanie, itp.) działających na rzecz społeczeństwa.

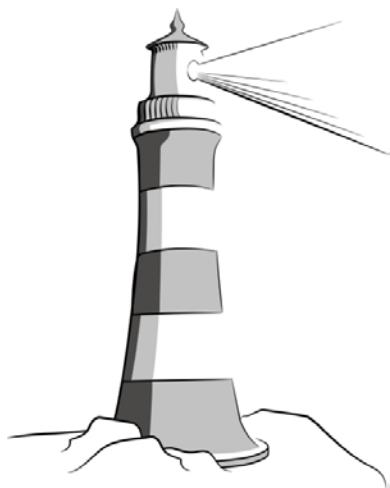
Dotychczas brakowało integracji pomiędzy różnymi polami polityki. Polityka rolna, która miała na celu podniesienie konkurencyjności, zderzała się z celem ochrony środowiska i zdrowia.

Sposób dotowania i ochrony europejskiego rolnictwa uniemożliwia realizację celów rozwojowych. Klasyfikacja produktów, promująca 'perfekcyjnie' wyglądające owoce i warzywa nie współgra z ochroną zdrowia konsumentów oraz z ochroną środowiska.

Aby zoptymalizować politykę rolną i pogodzić cele różnych polityk, niezbędna jest szeroka dyskusja. Trzeba nadać priorytety poszczególnym, różniącym się zadaniom, akceptowalne dla światowej społeczności oraz przyszłych generacji. Dobrobyt, konkurencyjność i rozwój nie powinny przesłonić aspektów związanych ze sprawiedliwością na poziomie krajowym i międzynarodowym. Nie możemy sobie pozwolić na kompromis, gdy chodzi o poprawę dobrobytu kosztem zdrowia ludzi i środowiska.

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

Przejrzystość

Zapewnienie
wolności
informacji oraz
publicznego
dostępu do
danych

Przejrzystość oznacza przede wszystkim wolność informacji oraz aktywną politykę w zakresie dostępu do informacji, a co za tym idzie przekazywanie informacji społeczeństwu przez rząd i administrację.

Wolność informacji zawiera prawo dostępu do informacji na temat procesów politycznych oraz podejmowania decyzji politycznych, jak również prawo wglądu do dokumentów i dostępu do danych i faktów.

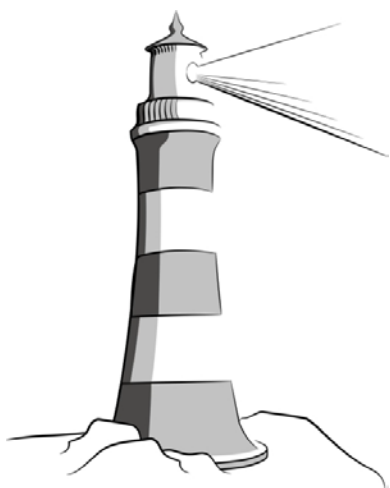
W ramach aktywnej polityki informacyjnej, dane i fakty mogą być upubliczniane w taki sposób, aby społeczeństwo mogło skorzystać ze swojego prawa do sprzeciwu lub do zmiany wzorców zachowań adekwatnie do okoliczności.

W społeczeństwie demokratycznym, obywatele muszą być w stanie aktywnie uczestniczyć w formowaniu politycznych postulatów ważnych dla obywateli. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy społeczeństwo obywatelskie ma dostęp do informacji niezbędnych dla podejmowania decyzji.

W przyszłości potrzeba przejrzystości musi brać górę nad potrzebą zapewnienia tajemnic firmowych i rynkowych podczas całego „życia” pestycydów (produkcja, licencjonowanie, marketing, stosowanie, usuwanie). Informacje z monitoringu stosowania pestycydów jak również efektów jakie pestycydy powodują powinny być ogólnie dostępne.

2

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

Uczestnictwo

Umożliwienie
aktywnego
udziału w
procesach
decyzyjnych

W demokracji, społeczeństwo obywatelskie ma prawo udziału w procesach politycznych i dyskusjach. Decyzje polityczne i procesy wprowadzania w życie rezolucji politycznych muszą być uzasadnione i zrozumiałe.

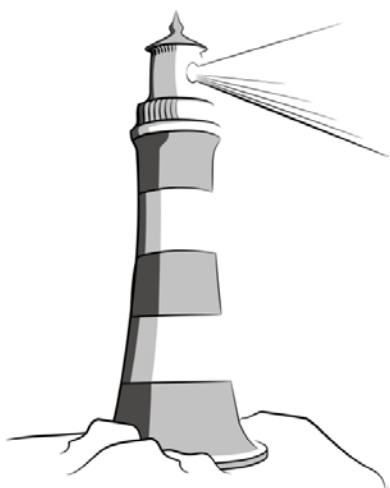
Okolo 80% prawodawstwa środowiskowego jest stanowione na poziomie europejskim. Na tym poziomie udział społeczeństwa obywatelskiego jest bardzo ograniczony. Prawo do wprowadzania praw i regulacji na poziomie Unii Europejskiej ma tylko Komisja Europejska. Nawet Parlament Europejski wybierany przez Obywateli Unii nie ma możliwości stanowienia prawa.

Spółeczeństwo obywatelskie powinno mieć inicjatywne prawo do decydowania na temat produkcji żywności i jak ma wyglądać rolnictwo w przyszłości. Obecnie, rozwój technologii produkcji żywności determinują firmy chemiczne i spożywcze jak również supermarkety i sieci dystrybucji.

Uczestnictwo nie oznacza przejmowania przez obywateli zadań ustawodawczych i wykonawczych rządu. Oznacza, na przykład, że w przypadku rejestracji i zatwierdzania pestycydów decyzje mogą być podejmowane jedynie przez administrację rządową. Jednak z drugiej strony organizacje pozarządowe powinny mieć prawo udziału w ciałach doradczych i pracach przy definiowaniu ram prawnych polityki pestycydowej i schematów ich zatwierdzania. Uczestnictwo powinno być wyważone, tak aby zapewnić udział wszystkich zainteresowanych stron. Nie można dopuścić do dominacji tylko kilku zainteresowanych stron.

3

Odpowiedzial- ność

Wszystkie strony
włączone w
produkcję
żywności i marketing
powinny wziąć
na siebie
odpowiedzialność

4

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

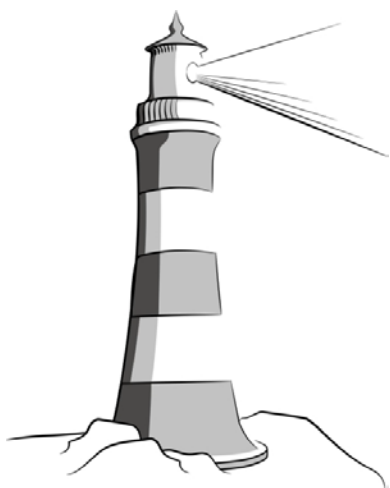
W demokracji, społeczeństwo obywatelskie ma prawo. Wszystkie instytucje zajmujące się produkcją i handlem żywnością powinny wziąć na siebie część odpowiedzialności. Powinny one mieć świadomość, że „zdrowa” żywność może być produkowana jedynie w „zdrowym” środowisku oraz, że nie można dłużej narażać rozwoju wsi w Europie i biedniejszych regionach świata. Jednakże w europejskiej polityce rolnej oraz polityce ochrony roślin wyraźnie widać wpływy różnych grup interesu, które tej odpowiedzialności nie podejmują. Polityka powinna zapewniać równe traktowanie i satysfakcję wszystkim zainteresowanym stronom społecznym.

Polityka powinna również zapewniać rozpoznawalność tych, którzy powodują zagrożenie dla ludzkiej egzystencji oraz dla środowiska i obciążać ich za to odpowiedzialnością. To, że przemysł i politycy mogą uniknąć konsekwencji katastrof i ich następstw, takich jak Bhopal w 1984, czy też negatywnych efektów codziennego zatrucia, jest niedopuszczalne. Odpowiedzialność za produkt powinna stać się zasadą nadrzędną.

Koncerny produkujące pestycydy muszą wypełniać swoje obowiązki i ściśle przestrzegać regulacji Międzynarodowego Kodeksu Dystrybucji i Stosowania Pestycydów FAO (Food and Agriculture Organisation). Powinno tak być w praktyce, a nie tylko na papierze. Przemysł spożywczy i handel żywnością powinny mieć tu swój istotny wkład. Nie mogą skupiać się jedynie na tym, aby oferowane przez nie produkty spełniały obowiązujące normy, ale powinny pracować nad eliminacją niekorzystnych metod rolniczych. Powinny uświadamiać i motywować swoich klientów, aby poprzez zmianę zachowań brali część odpowiedzialności na siebie.

Konsumenci ze swojej strony sami powinni wykazać się większą odpowiedzialnością. Konflikt interesów jaki powstaje, gdy konsumenci domagają się z jednej strony tanich i idealnych produktów, a z drugiej oczekują produktów pozbawionych pozostałości pestycydów, może być rozwiązany jedynie, gdy konsumenci wezmą na siebie część odpowiedzialności. „Koszyk zakupów konsumenta i ochrona środowiska” ma znacznie większy wpływ na zmiany niż jakiegokolwiek postulat.

Zasada ostrożności

Działania prewencyjne, aby zapobiegać potencjalnemu ryzyku dla ludzi i środowiska, mogą być podejmowane tylko, jeżeli istnieją grupy o charakterze strażniczym

5

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

Wedle zasady ostrożności, wszystko co może powodować zagrożenie, lub mieć niekorzystne efekty, musi zostać zabronione, lub ograniczone do minimum.

Zasada ostrożności powinna stać się szeroko stosowanym instrumentem w procesach decyzyjnych.

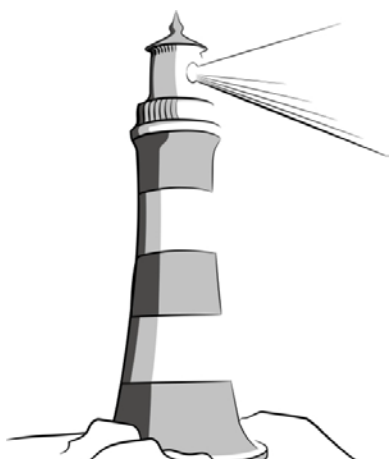
Może zdarzyć się tak, że koszty minimalizacji ryzyka związanego ze stosowaniem pestycydów przewyższają koszty usuwania powstających szkód. Taki przypadek rodzi wiele dyskusji.

Jednak działania, aby zapobiegać szkodom zanim się one pojawią, są konieczne, nawet w przypadkach nie do końca pewnych. Takie podejście powinno mieć zastosowanie również gdy nie udowodniono do końca związku pomiędzy przyczyną a skutkiem.

Wagę dowodów trzeba przeciwstawić obecnym procedurom. Związek chemiczny należy klasyfikować jako niebezpieczny dopóki nie uzyska się wystarczających dowodów, że nie stanowi zagrożenia dla ekosystemów i zdrowia ludzkiego.

Dowody naukowe powinny stanowić podstawę wszystkich działań podejmowanych w celu oszacowania ryzyka dla środowiska i zdrowia człowieka już od bardzo wczesnego stadium. Podstawą oceny takich zagrożeń są zdefiniowane cele socjopolityczne. Im ważniejszy obiekt ochrony, tym wcześniej powinny być podejmowane działania ochronne (np. ochrona zagrożonych gatunków, ekosystemów czy zdrowia nienarodzonych dzieci), nawet w przypadku, kiedy brakuje wystarczających dowodów naukowych.

Minimalizacja ryzyka

Wsparcie dla
ostrożnej ochrony
roślin poprzez
wdrażanie daleko
idących celów
redukcji

Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

Rozwój techniczny, społeczny i gospodarczy powinien mieć na celu redukcję wpływu pestycydów na środowisko.

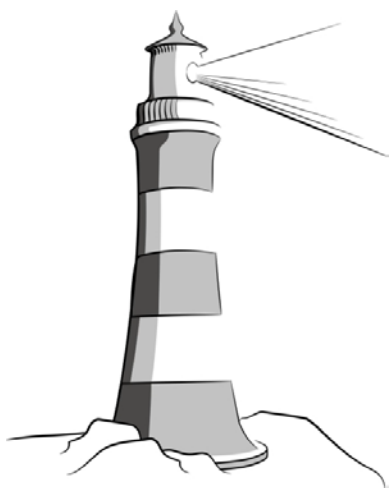
W przeszłości zasada ostrożności nie miała zbyt wielkiego zastosowania w systemie chemicznej ochrony roślin. Od lat sześćdziesiątych działa system zarządzania ryzykiem, w ramach którego analizowane jest potencjalne ryzyko związane ze stosowaniem pojedynczych pestycydów. Podlega ono również uregulowaniu prawnemu. W najlepszym przypadku można wybierać pomiędzy różnymi produktami chemicznymi. Odpowiedzialne instytucje mogą, między innymi, w przypadku szczególnie niebezpiecznych pestycydów sprawdzić, czy dostępne są środki mniej szkodliwe.

W przyszłości minimalizacja ryzyka powinna mieć zasadnicze znaczenie dla chemicznej ochrony roślin. Zawsze należy stawiać pytanie, czy istnieją środki polityczne czy ekonomiczne aby uczynić technologie wysoce-ryzykowne nieopłacalnymi.

Zasada „zastępowania” powinna zostać usankcjonowana prawnie. W przyszłości powinna stać się ona zasadą obowiązkową, w szczególności w przypadkach, gdy możliwe jest zastosowanie nie-chemicznych rozwiązań problemu ochrony roślin, nawet w przypadku, gdy takie rozwiązania są znacznie kosztowniejsze.

6

Uczciwość

Trzeba znieść „niesprawiedliwe” dotacje dla rolników, aby promować sprawiedliwy handel na poziomie światowym

7

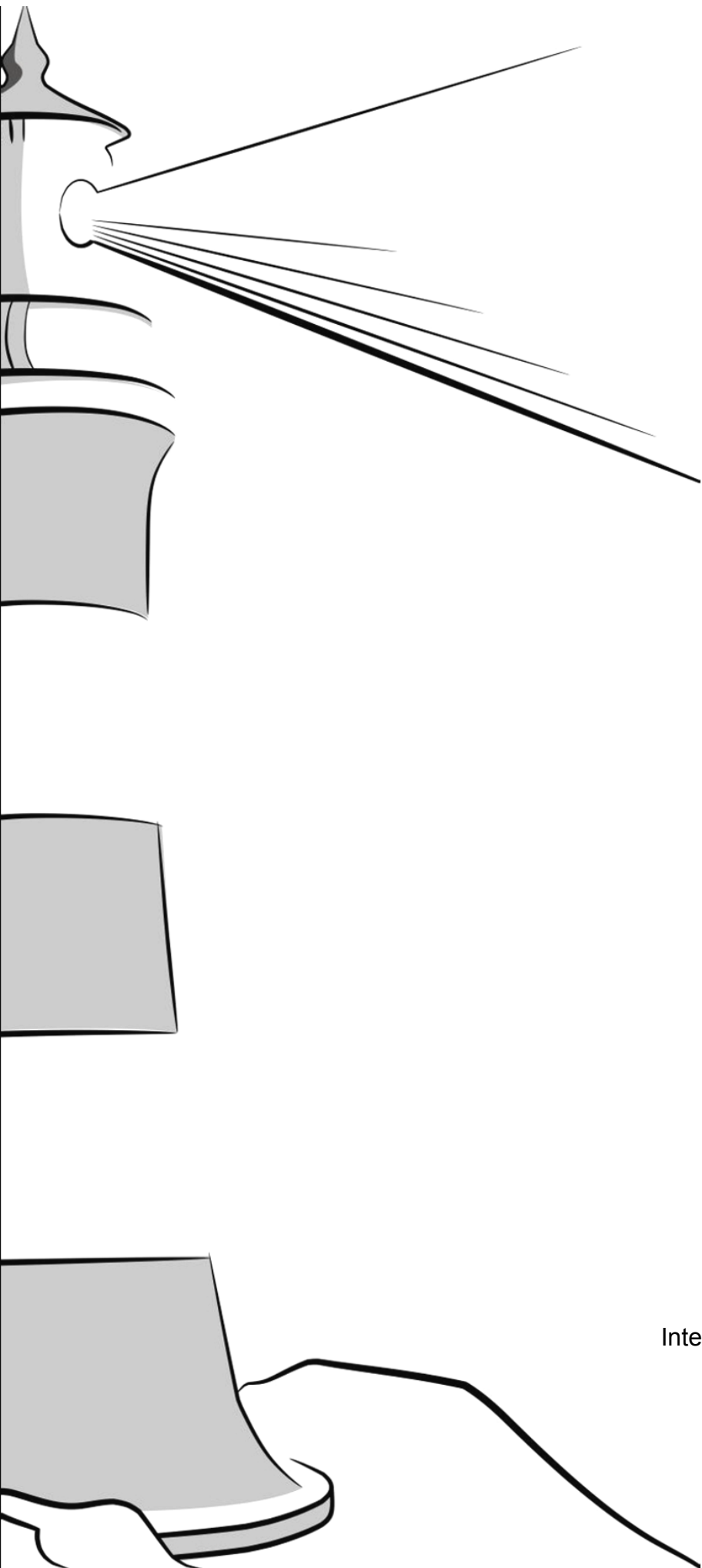
Nadrzędne zasady przyszłej polityki ochrony roślin

Europejską politykę rolną finansuje całe społeczeństwo. Jednakże w przeszłości większość olbrzymich dopłat bezpośrednich otrzymywały wybrane gospodarstwa / przedsiębiorstwa, podczas gdy nieco mniejszym podmiotom przysługiwały bardzo małe kwoty. Przez dziesięciolecia system dopłat promował intensyfikację rolnictwa. Duże przedsiębiorstwa zbierały profity z takiego systemu, podczas gdy małe nie były w stanie przetrwać konkurencji, co bardzo niekorzystnie odbiło się na rozwoju terenów wiejskich. Koszty odpływu ludności ze wsi jak również koszty kontroli i niwelowania niekorzystnych efektów środowiskowych i społecznych, pokryje społeczeństwo. Obecna reforma wspólnej polityki rolnej podejmuje próbę zmiany tego kierunku. Ten polityczny trend musi być konsekwentnie wdrażany w przyszłości.

Europejska polityka rolna powodowała znaczące nierówności nie tylko w Europie. Dopłaty eksportowe i dopłaty wyrównawcze miały zgubny wpływ szczególnie na biedniejsze regiony świata. Ze względu na dotacje, tańsze produkty rolne zdominowały rynki na innych kontynentach, ograniczając dostępność tych rynków dla produktów z krajów rozwijających się, co ograniczało ich rozwój.

Niemieccy politycy powinni zabiegać na arenie Unii Europejskiej oraz w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO) o większą dostępność rynków dla krajów rozwijających się oraz redukcję dopłat, powodujących szkody dla środowiska. Należy zniwelować nieuczciwą konkurencję pomiędzy dotowanymi krajami przemysłowymi, a krajami południowymi. Długi krajów rozwijających się trzeba umorzyć w taki sposób, aby skorzystała większość populacji.

Kontakt i informacje

Pestizid Aktions-Netzwerk e. V.
(PAN Germany)
Nernstweg 32
22765 Hamburg
Tel.: + 49 (0) 40-399 19 10-0
Fax.: +49 (0) 40-390 75 20
E-mail: info@pan-germany.org
Internet: <http://www.pan-germany.org>

